

Alawiterna – en minoritet inom en religiös minoritet i Syrien

Syrien har sedan år 1970 styrts av familjen **al-Asad**, som tillhör en minoritet inom den alawitiska religiösa minoriteten. Den religiösa mosaiken i landet består i huvudsak av fem grupperingar med islamskt inslag i någon form, och ett tiotal kristna kyrkor. Sunni, shiia, alawiter, druser och ismailiter är de största islamiska grupperingarna. Sinsemellan är grupperna ofta rivaliserande och det är inte ovanligt att de andra grupperna betraktas som kätterska eller otrogna.

Alawiterna, eller nusayrierna, är den största etniska och religiösa minoriteten i Syrien. Över 70 procent av befolkningen är sunni. Man uppskattar att cirka 10 procent av Syriens 22 miljoner invånare är anhängare av den alawitiska religionen. Största delen av alawiterna bor i bergstrakterna i Jabal Nusayriyya, där de utgör en klar lokal majoritet. Som ett resultat av alawiternas dominans i Syriens politiska liv bor numera många alawiter i Damaskus och i andra större städer.

Trots att alawiterna har en över tusenårig historia finns ytterst lite dokumenterat om deras religion. Dels beror detta på att Jabal Nusayriyya är beläget på ett mycket otillgängligt område, men också på att religionen är hemlig och baserad på initiering. I likhet med druser och ismailiter hemlighåller alawiterna innehållet i sin religion och tillämpar *taqiyya*, det vill säga rätten att dölja sin religionstillhörighet eller medvetet förvränga dess innehåll i vilseledande syfte. Den religiösa doktrinen fick i århundraden utvecklas i fred och gynnades av att Jabal Nusayriyya utgjorde en slags buffert mellan det sunnitiska inlandet och den syriska kusten som dominerades av korsfararna, och att området senare under den osmanska perioden var ett av världens minst utvecklade.

Trots upprepade försök att förbättra sin ställning under den osmanska tiden lyckades alawiterna inte skapa enighet inom den egna gruppen. Det alawitiska samfundet är ytterst heterogent och är strukturerat efter vissa principer. I religiöst hänseende är alawiterna uppdelade i tre olika sekter inom vilka det finns tre kategorier, som består av de religiösa ledarna eller shejkerna, de i religionen initierade och de oinitierade. Den alawitiska befolkningen är uppdelad i 20 olika stammar som alla har var sitt geografiska område, *dar*. Stammarna är grupperade i fyra större konfederationer: Kalbiya med sju stammar, Khayatun med fyra stammar, Haddadun med tre stammar och Matawirah med sex stammar. Till den sistnämnda hör Numailatiyya, en av de fyra stora stammarna, till vilken Syriens president al-Asad hör.

Efter den osmanska tiden blev Syrien ett franskt protektorat. Under åren 1921-1945 gynnades alawiterna av den franska söndra-och-härska-metoden. Till de inhemska styrkorna rekryterade den franska makten konsekvent män från de religiösa och etniska minoriteterna med avsikten att den sunnitiska majoriteten lättare skulle kunna hållas under kontroll. För många fattiga alawitiska bondpojkar var värvning i armén enda utkomstmöjligheten eller sättet att ta sig vidare i livet, en omständighet som nu styr Syriens politik. Trots sina 70 procent av befolkningen kom sunniterna att bli påtagligt un-

derrepresenterade både inom officerskåren och bland vanliga soldater. Militärakademien i Homs blev för många alawiter första kontakten med det politiska livet och där introducerades de till politiska partier. I första hand var det Ba'th-ideologins sekulära och socialistiska budskap som tilltalade unga alawiter. Vid självständigheten år 1946 kom alawiterna således att spela en roll som var betydligt större än deras befolkningsandel, vilket senare skulle visa sig vara avgörande för alawiternas väg till makten, eftersom de på de centrala posterna i Syriens politiska nervsystem utgjorde en majoritet, nämligen i armén och i Ba'th-partiet.

I en militärkupp den 13 november 1970 tog **Hafiz al-Asad** makten. Sedan dess har makten i praktiken legat i händerna på representanter för en minoritet inom minoriteten, det vill säga hos Numailatiyya-grenen. Fastän det riktades flera kupp försök och uppror mot al-Asad lyckades han hålla sig vid makten långt tack vare att han befäst alla de viktiga och strategiska militära posterna med personer från övriga alawitiska stammar, med stammedlemmar och särskilt med medlemmar från den egna familjen. al-Asad fick också känna på hot mot sin maktställning från den egna familjen; så har hans bror **Rif'at** vid flera tillfällen försökt utnyttja situation för att själva ta över makten. Alla försök misslyckades och år 2000 tog Hafiz al-Asads son **Bashar al-Asad** officiellt över presidentposten.

Som svar på frågan hur det är möjligt att en minoritet inom en religiös minoritet, som dessutom för inte så länge sedan betraktades som de lägst stående i samhället, kan ha makten, hänvisar den svenska utrikesexperten **Ingmar Karlsson** till historikern **Ibn Khaldun**, som verkade för 600 år sedan. Enligt Ibn Khaldun klarade de stammar sig bäst i den politiska maktkampen som hade störst *asabiyya*, ett ord som inte går att exakt översätta men som syftar på klansammanhållning och påminner om det finska ordet *sisu*. Grupper med gemensamt stamursprung och gemensam religion och som i synnerhet härstammar från områden med hårda överlevnadsförhållanden såsom ökenstrakter, tenderar att ha mera *asabiyya* än folk som inte varit lika beroende av varandra för att överleva. Vad gäller Numailatiyya-grenen och de övriga alawitiska stammarna verkar tesen om *asabiyya* i varje fall inte ha skadat.

Laura Wickström är forskarstuderande i religionsvetenskap vid Åbo Akademi, med avhandlingsämnet islam och ekologi